
การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชน (The Development of Local Learning Curriculum for Community Development)

ชัยวัฒน์ รั้งสินธุ์วงศ์ และ ทิพย์วิมล รั้งแก้วหิรัญ²

บทคัดย่อ

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดความเจริญด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีต่างๆ จนเรียกได้ว่าเป็นโลกไร้พรมแดน ซึ่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลดังกล่าว การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีหลักสูตรหลักเป็นฐาน แต่ด้วยหลักสูตรหลักยังมีข้อบกพร่องบางประการ จึงมีการพัฒนาหลักสูตรที่มีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นขึ้น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นการพัฒนาหลักสูตรขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในบริบทท้องถิ่นของตน 2) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนทราบถึงจุดเด่น จุดด้อย โอกาส อุปสรรคของท้องถิ่น โดยสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้อยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข และ 3) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกรักในท้องถิ่นของตน จากวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ABSTRACT

Globalization has affected the development of communications and technologies transforming into the borderless world, and Thailand has also been influenced by this phenomenon. As a result, the educational management in Thailand has to change to focus on student development to be knowledgeable and well adjusted to the rapid changes. At the present, the core curriculum has been applied to manage the education system in Thailand. However, there remains some defects which brings to an idea of development the local learning curriculum to deepen the quality of students.

The purposes of the development of local learning curriculum are: 1) to encourage students to understand their local contexts 2) to encourage students to realize to strengths, weaknesses, opportunities, and threats in the local communities which they can learn and adapt to their lifestyle and well-being and 3) to encourage students to have consciousness of communal loyalty. From the above mentioned purposes, this study shows that the development of local learning curriculum can be used to develop the local communities

Keywords: Curriculum Development, Local-related Content

¹ นักวิชาการศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา อีเมล: bird_tbj@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ อีเมล: Thipvimol.wan@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดความเจริญด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีต่างๆ ของโลกอย่างรวดเร็วทำให้การส่ง และรับข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างฉับไว และทั่วถึงจนเรียกได้ว่าเป็นโลกไร้พรมแดน ซึ่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลดังกล่าว การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนต้องมีทักษะการเรียนรู้เพิ่มขึ้นหลายประการหลายด้าน เพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 มียุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมีหลักการที่สำคัญในส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้คนทุกกลุ่ม ทุกทุกวัย สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งที่เป็นวัฒนธรรมภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่ที่มีการพัฒนา 3 ด้านคือ ด้านแรก สร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัยควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ด้านที่สอง ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมีการศึกษาการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น หลากหลาย มีระบบเทียบโอนความรู้ประสบการณ์ มีการพัฒนาบทเรียนผ่านทางเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต และด้านที่สามสนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น ชุมชน ประเทศ พัฒนาเปิดโอกาสให้ประชาชนชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ พัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นทั้งจากผูู้้ปราชญ์ชาวบ้าน จัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชนการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน อย่างเป็นระบบสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การพัฒนาคนทุกคนอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเยาวชนและประชาชนที่อยู่นอกกระบวนการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การจัดการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงนั้น จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนโดย วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศในระดับ และประเภทต่างๆ

ตั้งแต่การจัดการศึกษาผู้เรียนก่อนวัยเรียน การประถมศึกษา การมัธยมศึกษา การศึกษานอกระบบ การศึกษาประเภทอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมทั้งระยะสั้น และระยะยาวซึ่งหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความ มุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศมีประสิทธิภาพ จากข้อมูลดังกล่าวการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับหลักสูตรเป็นอย่างยิ่งเพราะผู้เรียนจะมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องเกิดจากหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพด้วย หลักสูตรที่ดีนอกจากสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถแล้วยังต้องคำนึงปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ ชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วย ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมความต้องการของท้องถิ่น ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ชุมชน วัฒนธรรมประเพณี อาชีพ และค่านิยม อาจจะสามารถพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชนในก้าวทันกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันเน้นการสอนตามหลักสูตรหลัก ควบคู่กับหลักสูตรที่สถานศึกษา แต่ละแห่งพัฒนาขึ้นเอง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้เรียนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นจึงเป็นส่วนเติมเต็มให้หลักสูตรหลัก ได้ จากการศึกษาสามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นได้โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำเอาหลักสูตรเดิมมาปรับเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันของท้องถิ่นเป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น หรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยมีการกำหนดรายละเอียดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ ให้ทันสมัยทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

นอกจากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีนัยการศึกษาที่ได้ให้ความหมายในมุมมองต่างๆ แต่มีความหมายในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2543 อ้างใน จีรารัตน์ แก้วบุญเรือง และคณะ, 2552) มีความเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่น คือการปรับ ขยายหรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตหรือเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

นิคม ชมพูลง (2544 อ้างใน วรชัย บุตรสิงห์ และคณะ, 2552) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การที่ท้องถิ่นปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม ปรับรายละเอียดของเนื้อหาพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นโดยสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 อ้างใน วรชัย บุตรสิงห์ และคณะ, 2552) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ที่พัฒนามาจากส่วนกลางมาปรับหรือขยายหรือเพิ่มหรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น

อัญชลี ธรรมะวิสิกุล (2552) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น คือหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นจะสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผู้เรียนแสวงหาคำความรู้ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้การพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 อ้างใน วรชัย บุตรสิงห์ และคณะ, 2552) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ที่พัฒนามาจากส่วนกลางมาปรับหรือขยาย

หรือเพิ่มหรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

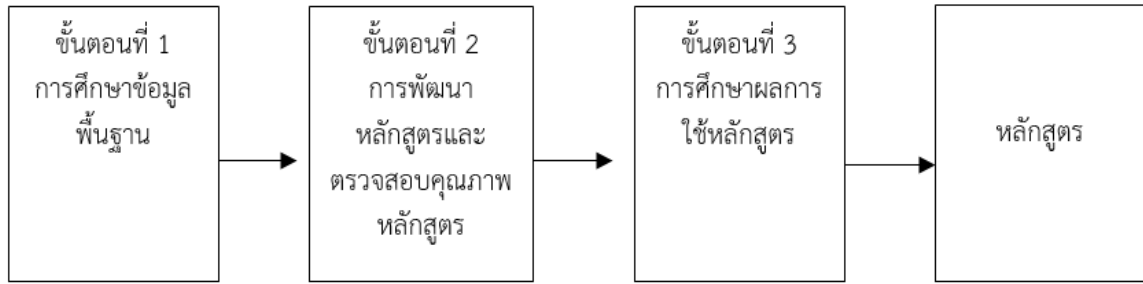
จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาหลายๆ ท่านจะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรมีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกัน ขั้นตอนก็มีความแตกต่างกัน จำนวนขั้นตอนมากบ้างน้อยบ้าง แต่โดยรวมมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการสร้างหรือการพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้นเพื่อสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสามารถได้จำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1) ขั้นตอนแรกการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กล่าวคือ การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยของผู้เชี่ยวชาญ สอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สำนวญความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

2) ขั้นที่สองการพัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร กล่าวคือการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาเป็นหลักสูตรฉบับโครงร่าง และนำโครงร่างหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

3) ขั้นที่สามการศึกษาผลการใช้หลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงแรกหลักสูตร (ก่อนใช้) คือ การทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงเครื่องมือก่อนทดลองจริง และช่วงที่ 2 หลักสูตร (หลังใช้) คือการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตร และนำหลักสูตรที่ได้มาประเมินผลเพื่อหาแนวทางพัฒนาต่อไป

โดยภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสามารถได้จำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอน สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
ที่มา: จากการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนต่างๆ อย่างเป็นระบบระเบียบและเพื่อให้งานการพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายของการพัฒนาอย่างแท้จริง นักการศึกษาหลายท่านได้ให้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดยผู้สนใจสามารถเลือกนำมาปรับใช้ได้อีกหลายรูปแบบ โดยรูปแบบที่ผู้ศึกษาพบว่ามีนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสารการเรียนรู้ท้องถิ่น อีก 3 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba, 1962 อ้างใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) มีความเห็นว่าการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

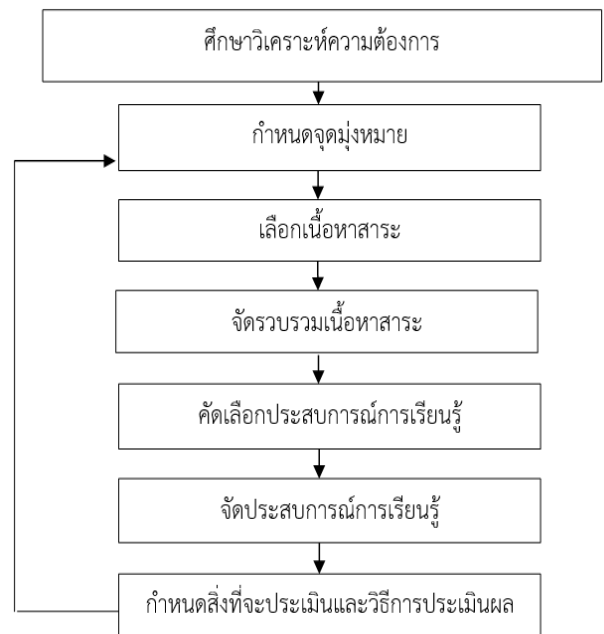
- 1) ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs) สำรวจสภาพปัญหาความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคมและผู้เรียน
- 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of Objectives) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแล้ว
- 3) เลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) จุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วจะมีส่วนช่วยการเลือกเนื้อหาสาระ ซึ่งนอกจากจะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วย และความสามารถของผู้เรียนแล้วยังต้องมีความเชื่อถือได้ และมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วย
- 4) จัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (Organization of Content) เนื้อหาสาระที่เลือกได้ยังต้องทำมาจัดลำดับโดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง

7) กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing It) คือการตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

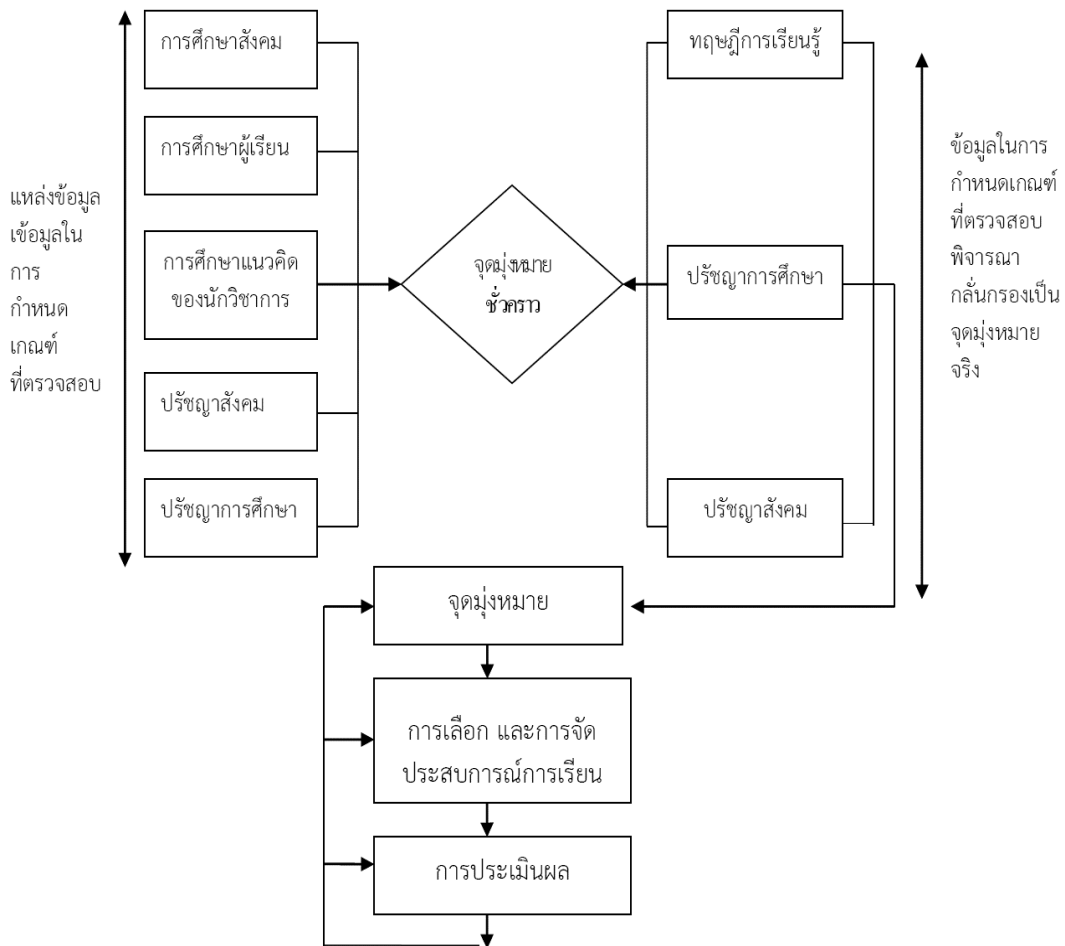
โดยภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา
ที่มา: วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554)

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949 อ้างใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2552) ไทเลอร์ได้เขียนหนังสือการพัฒนาหลักสูตรและการสอน คือ Basic Principles of Curriculum and Instruction ขึ้นในปี ค.ศ. 1949 ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือต้นแบบ (Classic) ทางด้านหลักสูตรและใช้เป็นหลักในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในสถาบันการศึกษาของสหรัฐอเมริกา และในประเทศไทย แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ ได้แก่ หลักการและเหตุผล การพัฒนาหลักสูตร (Tyler's Rationale) ซึ่งเน้นว่าการพัฒนาหลักสูตรและการสอนจะต้องตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่

- 1) มีวัตถุประสงค์อะไรที่สถาบันการศึกษาต้องการบรรลุ
 - 2) จะมีวิธีการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไรจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์
 - 3) จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ
 - 4) จะประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างไร
- โดยภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์
ที่มา: วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554)

3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนิรมล ศตวุฒิ (2550) กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรใดก็ตาม ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องดำเนินการเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

1) การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ในขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน จะกระทำก่อนที่จะจัดหลักสูตร ข้อมูลที่ต้องวิเคราะห์ และรวบรวม ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา ลักษณะ และสภาพปัจจุบันของสังคม ปัญหาของสังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติของความรู้ ลักษณะ และพัฒนาการของผู้เรียน การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา เป็นการวิเคราะห์และศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่ประยุกต์มาจากหลักปรัชญากลุ่มต่างๆ ซึ่งผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องตัดสินใจว่าในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้จะยึดแนวความคิดจากหลักปรัชญากลุ่มใดมาประยุกต์ใช้ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจิตวิทยา และทฤษฎีการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรเข้าใจเป็นอย่างดีว่ามนุษย์เรียนรู้ได้อย่างไร จะเรียนรู้ได้ดีในสถานการณ์ หรือเงื่อนไขใด และสถานการณ์หรือเงื่อนไขใดเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ สำหรับข้อมูลพื้นฐานด้านสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ครอบครัว ทั้งในแง่ของลักษณะ และสภาพปัจจุบัน ปัญหาและการเปลี่ยนแปลง จะต้องเป็นปัจจุบันและคาดคะเนไปในอนาคตในช่วงเวลาหนึ่งประมาณ 5-10 ปีด้วย เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของสังคมและสามารถใช้ได้ในอนาคตระยะหนึ่งด้วย นอกจากนี้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ที่จะบรรจุในหลักสูตรจะต้องทันสมัย ถูกต้อง และสอดคล้องกับลักษณะและพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละวัย

2) การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักการของหลักสูตร แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายปลาย ทางของหลักสูตรและจุดเน้นหรือลักษณะเฉพาะของหลักสูตรนั้น ส่วนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแสดงความคาดหวังว่าผู้เรียนที่จบหลักสูตรนี้จะมีคุณลักษณะอย่างไร

3) การเลือกและจัดลำดับเนื้อหาและประสบการณ์เรียนรู้ในขั้นตอนที่ 3 การเลือก และจัดลำดับเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ ทำโดยคำนึงถึงว่าเนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้ที่เลือกมาจัดไว้ในหลักสูตรต้องช่วยให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะครบตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4) การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการกำหนดวิธีการที่จะตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละวิชาตลอดหลักสูตร และบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วหรือยัง

5) การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและการปรับแก้ก่อนนำไปใช้ ในขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเป็นการศึกษาความถูกต้องเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรที่จัดทำเสร็จแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ให้เรียบร้อยก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งอาจจะใช้วิธีการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ หรือประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น หรือทดลองใช้หลักสูตรแบบนำร่องและมีคณะกรรมการติดตามผลและประเมินผลหลักสูตรเป็นระยะอย่างเป็นระบบ

6) การนำหลักสูตรไปใช้ในขั้นตอนที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้ คือการนำหลักสูตรไปปฏิบัติหรือนำไปจัดการเรียนรู้ ในสภาพจริงในสถานศึกษา ในองค์กร หรือในหน่วยงาน

7) การประเมินผลหลักสูตรในขั้นตอนที่ 7 การประเมินผลหลักสูตรเป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรที่นำไปใช้แล้วนั้นบรรลุผลสัมฤทธิ์ครบถ้วนหรือมากน้อยเพียง

8) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในขั้นตอนที่ 8 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นการนำผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่

การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชน

การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจบริบทท้องถิ่น มีใจรักในท้องถิ่น รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในก้าวทันกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จากการศึกษาพบว่า มีนักการศึกษาที่ได้ทำการศึกษา และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้หลายท่าน โดยขอเสนองานวิจัย จำนวน 3 งานวิจัยโดยทั้ง 3 งานวิจัยอยู่ในต่างภูมิภาคกัน ดังนี้

ชัยวัฒน์ รั้งสินันต์วงศ์ (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องชลบุรีบ้านเรากับประชาคมอาเซียน ด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ (e-Learning) สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องชลบุรีบ้านเรากับประชาคมอาเซียน ด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี 2 ด้านคือ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องชลบุรีบ้านเรากับประชาคมอาเซียนด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (2) ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องชลบุรีบ้านเรากับประชาคมอาเซียน ด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่าควรมีการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยมีสาระการเรียนรู้ 3 หน่วย คือ ประชาคมอาเซียน จังหวัดชลบุรี และจังหวัดชลบุรีกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในบริบทท้องถิ่นของตน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรคในท้องถิ่นของตนเพื่อเป็นการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันในอนาคต และที่สำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกรักในท้องถิ่นของตน 2) การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.79$) 3) ผลการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นพบผลการ ใช้ดังนี้ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องชลบุรีบ้านเรากับประชาคมอาเซียนด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ (2) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องชลบุรีบ้านเรากับประชาคมอาเซียนด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์มีความเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก ($\bar{X} = 4.14$) จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และจัดการเรียนรู้ ด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แสดงว่าวิธีการสอนโดยใช้บทเรียนออนไลน์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ดี ฉะนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่นอื่นๆ และนำวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ไปใช้เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอน

ให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาหลักสูตรโดยจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคุณภาพของนักเรียนอยู่ในระดับที่ดีขึ้น ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควร ส่งเสริมและสนับสนุน สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อร่วมกันสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ให้หลากหลายพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

ปริดา จันทจิตต์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชาบ่อเลี้ยงศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชาบ่อเลี้ยงศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชาบ่อเลี้ยงศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมองค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่นโดยภาพรวมมีความเหมาะสมมาก มีค่าดัชนีความสอดคล้องในแต่ละข้อ ตั้งแต่ 0.83-1.00 และในภาพรวมเท่ากับ 0.98 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี ประโยชน์ ต่อ การดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน 2) การทดลองใช้หลักสูตรคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นของตนเองเพิ่มขึ้น 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนหลักสูตรท้องถิ่นนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในระดับมากที่สุดเพราะการศึกษาในแหล่งเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริง ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานมีความสุขทำให้เกิดความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น 4) ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น สรุปคือผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้เพราะครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) ประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับองค์ประกอบ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนดีขึ้น นักเรียนทำโครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีผลงานในระดับดีจากการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1) ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ครู ผู้จัดทำหลักสูตรควรศึกษาขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดความเข้าใจ และในการจัดทำต้องคำนึงถึงสภาพความต้องการของท้องถิ่นที่แท้จริง จึงจะเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณค่าในการนำไปใช้ 2) การนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีโอกาสลงไปศึกษาเรียนรู้สถานที่จริงในท้องถิ่น และจากครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพราะจะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและเกิดความรัก ความเข้าใจ และความภูมิใจในท้องถิ่นของตนได้ดียิ่งขึ้นกว่าการศึกษาเฉพาะในห้องเรียน

อรอนงค์ บุญแผน (2552) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สายน้ำแห่งชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สายน้ำแห่งชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สายน้ำแห่งชีวิต 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สายน้ำแห่งชีวิต ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่า บุคคลในท้องถิ่นมีความต้องการให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระท้องถิ่นสอดแทรกเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน เพราะทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการนำเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้และต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองเนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัวที่นักเรียนควรรู้และควรภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรพบว่า หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการเรียนดีขึ้น หลักสูตรมีคุณภาพเหมาะสม มีองค์ประกอบและโครงสร้างที่สำคัญสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างการนำเสนอหลักสูตรไปทดลองใช้พบว่า นักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจทำงาน สนุกสนานกับการเรียนรู้และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมรวมทั้งสามารถอภิปรายและถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับและได้เรียนรู้ให้เพื่อนๆ ฟังได้เป็น

อย่างดี 4) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ เพราะเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่นักเรียนและชุมชนต้องการและ 5) จากผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้หลากหลายและนักเรียนยังได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้โดยตรง จากการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือนักเรียนที่เรียนหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีความพึงพอใจ สนใจและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดให้มีหลักสูตรสอดแทรกเพิ่มเติมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบนี้เข้าไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดมากขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดความเจริญในด้านต่างๆ จนเรียกได้ว่าเป็นโลกไร้พรมแดนซึ่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลดังกล่าว การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันการจัดการศึกษาจะมีหลักสูตรหลักเป็นฐานแต่ด้วยหลักสูตรหลักยังมีข้อบกพร่องบางประการ เช่น ความไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้เรียน ชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ และค่านิยม จึงมีส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

หลักสูตรท้องถิ่น หรือหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีนักการศึกษาหลายๆ ท่านได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน โดยสามารถสรุปได้ว่า เป็นการนำเอาหลักสูตรเดิมมาปรับเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันของท้องถิ่นเป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น หรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยมีการกำหนดรายละเอียดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ ให้ทันสมัยทันเหตุการณ์ ในปัจจุบันเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดประกอบกับจาก

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เป็นไปตามสภาพของท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และยังเป็นการพัฒนาผู้เรียนทักษะในการใช้ชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ปรับตัว และวางแผนการดำรงชีวิตในอนาคตได้เป็นอย่างดี อันจะเป็นการส่งผลต่อชุมชน

หลักสูตรท้องถิ่น หรือ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในบริบทท้องถิ่นของตน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นจุดเด่น จุดด้อย โอกาสอุปสรรคในท้องถิ่นของตนส่งเสริมให้ผู้เรียนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันในอนาคต และที่สำคัญส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกรักในท้องถิ่นของตนจึงอาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- จิรารัตน์ แก้วบุญเรือง. (2552). *โครงการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องป่าไม้ลุ่มแม่น้ำงาวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ อำเภองาว จังหวัดลำปาง*. ชุดโครงการการบริหารจัดการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการทำวิทยานิพนธ์/ค้นคว้าอิสระของนักศึกษาปริญญาโท (CBMAG) ปี 2552 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชัยวัฒน์ รั้งลิ้มตันจุงศ์. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องชลบุรีบ้านเรากับประชาคมอาเซียน ด้วยการเรียนรู้แบบออนไลน์ (e-Learning) สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรีดา จันทจิตต์. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชาบ่ออย่างศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้*

- สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- วรชัย บุตรสิงห์ และคณะ. (2552). *ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรว่าด้วยการทำนาแบบอินทรีย์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโพธิ์ไทรโพธิ์ศรี อำเภอบ้านดู่ จังหวัดยโสธร*. รายงานโครงการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท อาร์ แอนด์ ปรีนธ์ จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559* สืบค้นจาก จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>
- อรอนงค์ บุญแผน. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สายน้ำแห่งชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 6*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา
- อัญชลี ธรรมะวิธิกุล. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น*. สืบค้นจาก https://panchalee.wordpress.com/2009/04/10/local_curriculum/